VLADISLAV CVITANOVIĆ

PRILOG TOPONOMASTICI ZADARSKOG KRAJA

O imenima nekih sela na zadarskim otocima i u okolini Zadra.

Imena nekih sela u zadarskom kraju, kako se danas izgovaraju i pišu, zagonetna su nam i nejasna. Na primjer: Dragove (na Dugom otoku), pridjev, u pluralu, Preko (na otoku Ugljanu), prijedlog, Kožino (nedaleko Zadra), pridjev, a danas su imenice. Zašto se Biograd nekad pisao i zvao Stari Zadar?

Svrha je ovih redaka bolje osvijetliti neka imena zadarskih sela pomoću dokumenata, poglavito iz vrela pisanih kurzivnom glagoljicom.

O zadarskim selima pisali su: C. F. Bianchi[1], L. Marčić[2], dr. Skok[3], a o Dugom otoku dr. Ante M. Strgačić[4] i Ivo Petricioli[5].

I. VELI RAT

(na Dugom Otoku)

Latinska vrela navode mu Ime sa »P u n c t a[6]«, »P u n c t e[7] i »P u n c t a e a l b a e.«[8] Za venecijanske ere (1409–1797) u upotrebi je »P u n-

[1] C. F. Bianchi, Zara cristiana, II, Zara 1879.

[2] L. Marčić, Zadarska i šibenska ostrva, Beograd 1930. u 26. knjizi »Naselja i poreklo stanovništva«.

[3] Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima, Zagreb 1950.

[4] Neka toponomastička i topografska pitanja Dugog otoka, Zagreb 1949. u »Starohrvatskoj prosvjeti« III. serije, sv. 1.

[5] Spomenici iz ranog Srednjeg vijeka na Dugom otoku u »Starohrvatskoj prosvjeti« III. serije, sv. 3.

[6] Codex diplomaticus, IX, 375, god. 1328.

[7] Spom. djelo, XII, 542, god. 1366.

[8] Visitatio apostolica 1603.

tebianche« g. 1527[9]., »Ponte Bianche« g. 1528.[10] i »Puntebianche«, kako ga piše Bianchi[11], a ovako se donekle izgovara i danas na zadarskim otocima, poglavito od ribara.

U vrelima nalazimo god. 1501. «... *Veli i Mali Rat* ....«,[12] t. j. prije negoli venecijanski naziv »Pontebianche«. Ali postoji i naziv »V E L I A R T« god. 1675.[13]

Međutim, i ime »B E L I A R T I«, zapravo »Beli Rat« mora biti staro. To nam donekle potvrđuju i glagoljske matice: a) God. 1631. spominje se djevojka Antona Vidučić iz »*Beli artih*« u Pašmanu (Matica I, 396), b) God. 1701. Frakić iz »*Beli arti(h)*« u Molatu (Matica vjenčanih II., 68). Ovaj »Beli« nije prijevod iz mletačkog »Ponte*bianche*«, nego je to obrnuti slučaj, t. j. kao što je i »Puncta«, »Ponte prijevod našeg starohrvatskog »Rat«–Rt. Ovdje »Beli« znači »Veli«, jer obližnji rt zove se »Mali Rat« – današnji Verunić. Ako je ovaj »Mali«, onaj je zastalno »Veli–Beli«, jer je uistinu prednji veći, a ovaj je manji. Analogno, jedan otočić kraj otoka Iža zove se »Beli« u značenju »Veli«, a dva druga otočića imaju imena »Mali« i »Sridnji«. Pravilno stupnjevanje: »Mali«, »Sridnji« i »Beli«–Veli. Također i u Kornatima imamo »Bela Lučica« u značenju Vela Luka. To je zamjena labijala »v« u »b«.

Bianchi[14] donosi, da se Veli Rat zvao i »O t o k« u dokumentu iz god. 1480. Zato imamo potvrdu u glagoljskoj matici umrlih u Molatu (II, str. 209): Na 16. augusta 1776. umro je u Brguljama – kao kapelan – u 70. godini života don Lovre Uglesić iz »*Otoka.*

A ovaj je glagoljaš rodom iz Velog Rata na temelju podataka iz glagoljskih matica u Velom Ratu. - Još i danas obližnji stanovnici Molaćani nazivaju stanovnike Velog Rata »Otocani–Otočani« na temelju starog naziva.

Na temelju grafije »Veli Art« dobili smo složenicu, u kojoj je pridjev izgubio krajnji samoglasnik, pa je dana mogućnost dobivanja složenice, u kojoj se prvi dio ne sklanja, pa se počeo i pisati zajedno s imenicom, jer stanovnici Velog Rata i bližnja okolica izgovaraju: u Velartu, iz Velarta, Velarćanin i Velarka.

[9] Š. Ljubić, Commissiones et relationes Venetae, vol. VI., Zagreb 1876, 220.

[10] Estratti dai Repertorii dagli Atti di Notarij di Zara dell' anno 1307. all' anno 1700, I–XX. Nro. 223. U Državnom arhivu u Zadru.

[11] Spom. djelo, 62.

[12] »Die 6. Martij 1501. ... Comparemo Nui Nicolò Crapulich, Bravaro di Dolzi per nome di tutti quorum interest dalle ditte Isole et de altre infrascripte Vid(elicet): Luijbo, Selve, Scarda, Premuda, Ysto, Melada, Veli et Mali Rat, Soline et Chiune, Boxava, Berbigno, Savro, Sestrugn et Zuirinaz ...« Copia tratta dall' altra simile autentica: Processo fra Villici di Melada, Pontebianche contro quelli di Eso per la pesca nelle Valli di Saccaron e Molaschizza. Copia estratta dal Volume degl'Atti corsi sotto il Regim(en)to del N. H. Pietro Sagrado fù Conte di Zara dell'Anno 1501. Copiato li Maggio del 1781. Sveščić I, str. 7. Svojina župnog ureda u Velom Ižu. – Sigla: Processo.

[13] Atti di famiglia Corponese, I, list 113. U Državnom arhivu u Zadru.

[14] Spom. djelo, 62.

II. VERUNIĆ

(dio sela Velog Rata)

God. 1501.[15] spominje se kao ribarsko selo, i to kao »MALI RAT«. – God. 1752. također je spomenut kao »Mali Rat« u glagoljskoj matici u Božavi, str. 13.

God. 1508. naziva se »Ponta piccola«,[16] točan talijanski prijevod: Mali Rat.

Ali u XVIII. stoljeću prevladuje venecijanski naziv »Verona« dotično »Verunić«. Tako god. 1752. u spomenutoj glagoljskoj matici u Božavi piše ga »Verona«. – God. 1802. don Mate Božulić »da Verona«.[17] – God. 1856. u Schematismus cleri et animarum.. Jaderae, str. 40 piše »Verona«. God. 1913. u Status personalis et localis.. Jaderae, str. 106 označen je kao »Verunić«.

Dr. P. Skok[18] navodi, da narod zove samo Veli i Mali rat namjesto talijanskog Puntebianche i Verona. Činjenično je stanje sasvim protivno, pogotovu za Mali Rat malo tko i znade, a Verona i Verunić općenito je poznato ime.

I ovdje su Venecijanci istisnuli naš hrvatski naziv »Mali Rat« i zamijenili s »Verona« kao i »Dlačnik« sa Premuđa i »Laptak« s Vrgada.

III. ĆUNE

(uvala u Velom Ratu)

God. 1501. navodi se kao ribarsko selo »CHIUNE«[19] u vezi sa »Veli et Mali rat, Soline (et Chiune)..« Nastaje pitanje: Gdje je postojalo selo Ćune? Dno uvale u Velom Ratu, smjer jugoistok, Velarćani zovu i danas Ćûne, a u burnjem dijelu iste uvale nalazi se toponim, tik uz more, *Mirice*. Miri, Mirine jesu toponimi, gdje su se nekada nalazile kuće, zgrade. Zato možemo sa sigurnošću zaključiti, da se na položaju Mirica nalazilo ribarsko naselje Ćune. I dr. Skok[20] donosi taj toponim neispravno u singularu »Ćuna« i drugi na otoku Lošinju »Ćunski« bez oznake njihova značenja. Nije mi poznato, što znači naziv »Ćune«.

Kada je to naselje Ćune nestalo? Sva je prilika, da je nestalo koncem XVI. ili početkom XVII. stoljeća, možda prigodom nekog gusarskog napada, jer je bilo na morskoj obali te nije bilo zaštićeno šumom kao Veli Rat i Mali Rat, jer u ono vrijeme V. Rat nije bio pri obali kao da-

[15] Processo, spom. vrelo.

[16] Starine 42, 298.

[17] Extraordinarium II, 66. Rukopis u nadbiskupskom arhivu u Zadru.

[18] Slavenstvo i romanstvo . . . spom. dj., 121.

[19] Processo, spom. vrelo. »Villa Chiune« spominje se već godine 1399. kod zadarskog notara N. q. N. Ivacii dictus Satolo (Državni arhiv u Zadru). Na ovom podatku zahvaljujem Rubi Filipiju, glagoljašu na Sestrunju.

[20] Spom. dj., 122, 45.

nas, nego se nalazilo iza brijega, na mjestu zvanom »Staro selo«. Žitelji Ćuna su se zastalno preselili 1 km na jugozapad i stvorili novo naselje »*Polje*«, koje je nešto udaljeno od mora nadomak plodne zemlje i zaštićeno šumom.

IV. DRAGOVE

(na Dugom otoku)

Dr. Skok[21] piše o selu Dragove: »Naziv upada u oči svojim pluralnim nastavkom *–ove* mjesto *–ovi*. kako bi se očekivalo, ako je nastao od posvojnog pridjeva Dragov (od Dragić, Dragomir ili Dragoslav). Ovakvi čisti posvojni pridjevi vrlo su rijetki. Obično se supstantiviraju pomoću sufiksa *–ac*.«

Stanovnik Dragove je za bližnju i dalju okolicu Dragovac, a ženska Dragovkinja. L. Marčić[22] napominje, da mu je naziv nastao od imena Drago, stare zadarske porodice, koja je ovdje imala svoja imanja.

Dragove nije rijedak toponim, koji se upotrebljava sam bez imenice »njive«. Takvih toponima ima i drugdje.[23]

God. 1369. nalazimo u jednom dokumentu, da su zadarska vlastela Ferra, Leonardo di Formino i Soppe vlasnici »*di Dragoue gniue in Insula Magna*«.[24] Tim je podatkom riješeno ime sela »*Dragove njive*«. Tijekom vremena, i to dosta rano,[25] ispalo je »njive«, a ostalo samo *Dragove*. Isti slučaj imamo i za (Sustipansku) *Luku* (na Dugom otoku) *i Kožino* (selo).

V. PREKO

(na otoku Ugljanu)

Bianchi[26] piše o Preku, da se u starini na temelju starih spisa zvao *Otok* i *Ultra barcanum* (latinski naziv). God. 1555. spominje se Sikrić »da Oltrebarcagno«.[27]

PRÊKO (dugi silazni akcenat) tumači se prema talijanskom prijedlogu oltre, t. j. oltre il mare. Mogao je značiti polaznu točku za prijelaz preko brda, da se poprečnim putem dođe na otoke iza Ugljana. U apostolskoj vizitaciji god. 1603. navodi se ime Preko–»Prikobroda« »visitavit Ecclesiam sub titulo Sancti Joannis Baptistae, quae est campestris in contrada vocata *pricobroda*.«

[21] Spom. dj., 120.
[22] Spom. dj., 252.
[23] Vidi »Hrvatski dijalektološki zbornik« I, Zagreb 1956, str. 355, 358, 362, 366, 368.
[24] Stampa, Miscellanea C 96, str. 36. Br. 16606. U Naučnoj biblioteci u Zadru.
[25] Stampa, Miscellanea C 36, str. 91. Br. 10668. God. 1498. Jakov de Salamon iz Zadra ima posjed u »Dragove«. U Naučnoj biblioteci u Zadru.
[26] Spom. dj., 106.
[27] U spisima zadarskog notara Šime Budinića. U Državnom arhivu u Zadru.

U glagoljskoj matici vjenčanih u obližnjim Kalima, str. 2. i 3. god. 1623. nalazimo selo »*Prik(o) broda*« dva puta zabilježeno. To je zastalno naše Preko. To bi bio prijevod latinskog naziva Ultra barcanum. – Preko, Priko, to su refleksi glasa »jat« (*e* i *i*). Budući da izraz Prik(o) nalazimo jedino u godini 1623., to ne bi bio siguran dokaz, da se tako izgovarao. To bi bila samo varijanta od Preko, koje je zastalno starijeg podrijetla. Imamo u blizini Ždrelac i otočić kod Božave Zverinac sa refleksom *e*.

Prema navedenom vidimo, da je prijedlog preko postao imenica Preko.

VI. ŽDRELAC

(na otoku Pašmanu)

God. 1714. imamo zabilježeno, da se Ždrelac zvao i *Goričina:* »Zdrelaz o Goricina«.[28] I danas južni dio sela zove se Goričina, a njegovi stanovnici su Goričani. Onaj pak dio sela, koji je bliže tjesnacu i zapadno od kapelice sv. Ante, to je Ždrelac (prema pismenom izvještaju pk. glagoljaša Ante Torića).

Vrijedno je napomenuti, da se i sjeverozapadni dio sela Žmana (Dugi otok), t. j. onaj što je nešto podalje od župske crkve, zove također Goričina, za razliku od položaja, gdje je bilo »Staro selo«, zapadno od župske crkve sv. Ivana glavosijeka.

God. 1604. N. Capello, zadarski kanonik, kupuje nešto zemlje »a Bagno luoco Gorizina«.[29] Banj i Ždrelac su do god. 1825. bili jedna župa, a sjedište je bilo u Banju. Dakle i tu je Goričina Ždrelac.

God. 1507. Fanfogna Zadranin kupuje posjed u »Cernogorichina«.[30] To bi bio također Ždrelac, prema jednom podatku iz glagoljske matice vjenčanih u Ugljanu, gdje se spominje neki Marinović iz »Čarne gore« oko god. 1670. Marinović je obitelj u Ždrelcu, koja se u glagoljskoj matici u Banju spominje već god. 1609.

VII. BIOGRAD

(na moru)

Dr. L. Jelić piše o Biogradu: »BELGRADUM (Albamaris, Biograd, Zaravecchia).. Urbs antiquae institutionis: Extabat saeculo X. nomine Belgrad, Castrum Alba, Urbs Regia. Saeculo XI. sedes regum croatorum: Medio saeculo XI. Petrus I. Crescimirus fundavit Episcopatum Albaemaris . . . Inde a coronatione regis Colomani anno 1102. Belgradum urbs

[27a] Filipi Amos-Rube, Kretanje broja stanovništva zadarskih otoka, u Radovima IV–V Instituta Jug. akademije u Zadru, Zagreb 1959, 308.

[28] Stampa, Miscellanea C 39, str. 25. Br. 11076. U Naučnoj biblioteci u Zadru.

[29] U spisima zadarskog notara Simon Venier, U Državnom arhivu u Zadru.

princeps regni croatici; anno 1125. a Venetis diruta est. Sub initio saeculi XIII. vero a Jadertinis et Scardonensibus readificata atque a Jadertinis Jaderam revertentibus appellata »Zaravecchia«.[31] Jelić ovdje ukratko i ispravno donosi, da se razrušeni Biograd početkom XIII. stoljeća, t. j. kad su križari, na zahtjev Mlečana, uništili Zadar (1202), velik broj Zadrana (i Skradinjana) sklonio, koji ga ponovo izgradiše, te ga Zadrani, koji su se vratili u obnovljeni Zadar, prozvaše Zaravecchia u usporedbi sa Zara (nuova). Uistinu, Zaravecchia (Biograd) ne nalazimo u pisanim dokumentima prije godine 1202.

Bianchi[32] proizvoljno i fantastično piše o postanku imena »Zaravecchia«: U starini se zvao »Blandona«. Stanovnici stare Salone prozvaše ga »Jadria«–pučki »Zara«–prema imenu rijeke Jadro (kod Solina), kad su se ovi sklonili u Biograd prigodom rušenja Salone (u VII. stoljeću): god. 1126. porušen je od Mlečana i prozvan Jadra (Zara) s nadimkom »vecchia« – stari – »*Zaravecchia*«, da se pokaže njegovo jadno ruševno stanje.

U glagoljskim dokumentima nalazimo, da se Biograd nekad pisao i zvao »STARI ZADAR«. God. 1653. Franica Senjanina iz »STAROGA ZADRA« učinila je svoju oporuku napisanu glagoljicom od glagoljaša Mihe Bubičina.[33] – God. 1673. glagoljaš Grgo Moružin iz »STAROGA ZADRA« krstio je jedno dijete u Filipjakovu.[34] »Učini ovo (t. j. maticu krštenih) pop Petar Tolić u STAROM ZADRU« god. 1722.[35] Hrvatski Stari Zadar bio bi neke vrste prijevod Zaravecchia, što Francuzi označuju sa »calque«, a Nijemci »Lehnübersetzung«.[36]

VIII. FILIPJAKOV

(kod Biograda)

U Filipjakovu postoji usmena predaja, da se mjesto prozvalo po dvojici braće, koji su prvi došli u mjesto, Filipu i Jakovu.

Što nam govori povijest o postanku njegova imena? U Filipjakovu je postojala starodrevna crkva sv. Filipa i Jakova, sagrađena prije god. 1125. (prije razorenja Biograda od Mlečića), i to nekog opata benediktinskog samostana u Biogradu,[37] jer je Rogovo i crkva sv. Filipa i Jakova bila vlasništvo spomenutog samostana do uništenja Rogova i

[30] Atti di famiglia Corensiponese, spom. vrelo, 135.
[31] Status personalis et localis archidioecesis Jadertinae, Jaderae 1913, 92.
[32] Spom. dj., 141–143.
[33] Testamenti I, list 204. U Državnom arhivu u Zadru.
[34] Glagoljska matica krštenih (1658–1827) Filipjakova. U Državnom arhivu u Zadru.
[35] Glagoljska matica krštenih (1722–1829) Biograda, iza prve korice. U Državnom arhivu u Zadru.
[36] Ove podatke dao mi je dr. M. Suić, sveuč. docent u Zadru, na čemu mu i ovim putem zahvaljujem.
[37] Bianchi, Zara crist., spom. djelo, 155.

iste crkve od Turaka u XVI. stoljeću. Nije postojalo posebno selo sv. Filip i Jakov, nego je bilo u sklopu sela i župe Rogova. To nam potvrđuje dokumenat: »1507. 10. marzo, per Lorenzo Marcich da Gorizza aquisto dal Minak Staglicich di no. 36 olivari in villa Rogovo sopra fondi di detta abbazia, loco santi Filippo e Giacomo, nella Vallada, per L. 36 piccoli«.[38] Tu se spominje selo Rogovo i njegov lokalitet Sv. Filip i Jakov.

U XVI. stoljeću je i crkva sv. Filipa i Jakova razorena od Turaka, te kad je izgrađena nova crkva, posvećena je sv. Mihovilu, koja je i danas župska crkva Filipjakova.

Selo Filipjakov nastalo je u drugoj polovini XVI. stoljeća, i to kao dio župe obližnjeg Turnja, kad ga naseliše stanovnici porušenog Rogova i bjegunci iz Ravnih Kotara zbog turskog nasilja. Zato imamo dvije potvrde: »N. Dragnich da SS. Filippo e Giacomo« god. 1565.,[39] a god. 1603. glagoljaš N. Županić, dušobrižnik Filipjakova, izjavio je: »Membra di parocchia di Torette: Ho anime di communione 190, ed in tutto 290; e questi sono poveri Morlacchi calati da Morlachia a questo paese per liberarsi della tirrania de Turchi, i quali sono poverrissimi e habitano in queste case di paglia.«[40]

Latinski mu je naziv Sancti Philippus et Jacobus, talijanski Santi Filippo e Giacomo, a hrvatski naziv »Sveti Filipjakov« vjerovatno od osnutka sela pa sve do godine 1663., jer u glagoljskoj matici krštenih (1658–1827) u Filipjakovu stoji »*Sveti Filipjakov*« od god. 1658.–1663., a iza toga samo *Filipjakov*, kako se i danas izgovara. Prema tome možemo zaključiti, da mu je ime nastalo po titularu stare crkve sv. Filip i Jakov. Isti slučaj imamo i u imenu sela Sukošan (po titularu Sanctus Cassianus), Sutumišćica (ot. Ugljan) (po titularu Sancta Fumia) i (Sustipanska) Luka (Dugi ot.) (po titularu Sanctus Stephanus).

Budući da je Filipjakov kao selo osnovan u Novom vijeku, zato se nije prozvao Sufilipjakov prema latinskom Sancti Philippus et Jacobus, kako je to slučaj sa obližnjim Sukošanom (od Sanctus Cassianus), koji je nastao u Srednjem vijeku.

IX. TURANJ

(kod Filipjakova)

Imenica Turanj dolazi od latinske riječi turris, a znači toranj, utvrda, obrambena kula oblog ili četverouglastog oblika.

U starim ispravama spominje se kao »Torrette« već god. 1130.,[41] a hrvatski »Turan«, jer su u njemu odavno postojale obrambene kule,

[38] S. Gunjača, Repertorium actuum domini Antonii de Zandonatis olim publici et jurati notarii Jadre, u Starinama 42, str. 306.

[39] U notarskim spisima zadarskog notara Nicolò Drasmileo. U Državnom arhivu u Zadru.

[40] Visitatio apostolica 1603.

[41] Status personalis et localis., spom. dj. 93.

koje se i danas vide. – I u Malom Ižu (ot. Iž) bivši dvorac Begna-Kozičić sa dvije oble utvrde (iz početka XV. stoljeća) zovu mještani Turan«. – I u »Istarskom razvodu« god. 1257. nalazi se također »Turan«.[42]

Ime Turnja varira. God. 1519. zove se »Toretta de Marco«[43]–Turan Markov. – G. 1655. Petar Troić i Jerka Uglević »iz Turna Mestrovicha« vjenčani su u Zatonu (kod Nina).[44] God. 1676. spominje se Nikola Bikić »iz Turna Maštrovića« u glagoljskoj matici u Filipjakovu. God. 1774. na 17. I. bila je skupština bratima sv. Duha »u Turnu Mestrovicha«.[45] God. 1826. potpisuje se glagoljaš don Šime Bolić »od Turna Meštrovića«.[46] U selu postoji tradicija, da se zvao i »Turan Pažunića«.

Prema navedenome zadarski feudalci: Marko Meštrović i Pažunić nadodali su i svoje ime Turnu. Ali sredinom prošlog stoljeća iščezla su i njihova imena, te je na taj način ostao jednostavno Turan–Turanj.

X. BOKANJAC

(kod Zadra)

Bianchi[47] piše, da se u dokumentima iz god. 1349., 1351. i 1355. zvao »Bokanj studenac«; »Bokanjac« god. 1355., a Hrvati su ga zvali i »Vrljica«. Na drugom se mjestu među nestalim naseljima u zadarskoj nadbiskupiji spominje: »Hovitlj(i)zza villa e monte presso la Madonna dell' Oliveto, ricordata in carte del 1447 e del 1643.«[48] Zar »Hovirlj(i)zza« i »Vrljica« nije isto selo Bokanjac u blizini Gospe od Masline (današnja »Belafuža«), a nalazi se na brijegu (»monte««)? Što govore izvori o njegovu hrvatskom imenu Ovrljica?

God. 1416. spomenut je kao »Houerglizza«,[49] god. 1498. »Houergliza«,[50] god. 1566. »Houergiza«,[51] a god. 1592. opet »Hevergliza«[52] u latinskim i talijanskim ispravama.

Glagoljske matice u Bokanjcu donose: 1. God. 1692. »... kumovi na krštenju: Ivan Butorac i Stoja Butorčeva, oba iz *Ovrlice*«. 2. God. 1724. »... kumovi su bili Miho Žodan i Luce Meštrovića, oba iz *Ovrlike*«. 3. God. 1754. »... kumovi, su bili Lucė žena Tome Kanara iz *Ovrlice*« (Glagoljska matica krštenih, 1, 48, 104.) 4. God. 1754. »svidoci na vjenčanju Grgo Ažić i Miat Čurana, oba od *Ov(r)lice*« te »svidoci Grgo Ažić i Lovre Peštić, oba od *Ovrlice*« (Glagoljska matica vjenčanih,

[42] Acta croatica, Zagreb 1898, 52.
[43] Spisi zadarskog notara Marco Antonio Bassan. U Državnom arhivu u Zadru.
[44] Latinička matica krštenih, vjenčanih i umrlih (1655–1658), str. 10. Kod pisca ovih redaka.
[45] Madrikula sv. Duha Ravnih kotara. Ispisana latinicom. U žup. uredu u Kožinu.
[46] Glagoljska matica krštenih u Filipjakovu, spom. vrelo.
[47] Spom. dj., 393.
[48] Spom. dj., 406.
[49] Zadarski notarski spisi Pietro Dragono. U Državnom arhivu u Zadru.
[50] Zadarski notarski spisi P. Bassano, spom. vrelo.
[51] Zadarski notarski spisi A. Barba. U Državnom arhivu u Zadru.
[52] Zadarski notarski spisi S. Venier, spom. vrelo.

74, 75.) – Glagoljski zapis iz oko god. 1780. glasi: »Ovo je teologič mene don Ante Peštića od *Ovrlice*«.[53] Butorac, Žodan, Meštrović, Kanar, Ažić, Čuran i Peštić jesu iz Bokanjca (na temelju patronimika u glagoljskim maticama). – God. 1798. održan je sastanak bratima sv. Duha na 4. VI. u »Ovarglici«.[54]

Dr. L. Jelić god. 1913. navodi: »*Bokanjac* (Vrljica, Boccagnazzò)«.[55] Napomenimo još, da se jedan odlomak sela Sukošana (blizu Zadra) zove »Vrljica«, udaljen 5 km, koji ima 8 obitelji, 37 stanovnika.[56]

Ovrljica je stara hrvatska riječ i znači pokrivača (ženska oprema za glavu), što dobro pristaje Bokanjcu, jer stoji na brijegu kao nekakvo pokrivalo. Naime, 27. član »Vinodolskog zakona« od godine 1288. glasi: »Ošće, ako bi muž ženi zvergal hoverlicu ili pokrivaču z glave va zli voli . . .«[57]

Ovo lijepo hrvatsko ime Ovrljica spominje se u dokumentima od XV. do konca XVIII. stoljeća i bilo je u upotrebi. Šteta, da ga je nestalo!

Najispravnije ga pišu bokanjačke glagoljske matice, gdje se nalazi i varijanta »Ovrlika«, te glagoljaš Peštić, a Bianchi i Jelić ispustili su početno O.

XI. KOŽINO

(kod Zadra)

Bianchi[58] navodi, da se zvalo »Kosinoselo« i »Cusion« i »Cosin« u starim ispravama iz god. 1387.

Skok[59] pak piše: »Zatim (slijeđi) pridjevski toponim Kožino, od hipokoristika Kože, **pisano Cosse Saladini, zadarska familija.** Kožino predstavlja terrae Cosse Saladini«.

U dokumentima nalazimo: God. 1441. »Coxinosello«,[60] god. 1522. »Cosinosello«.[16] U glagoljskim kodeksima sačuvanim u župskom uredu u Kožinu nalazimo: 1. Glagoljska matica vjenčanih (1666–1833) piše »Kožino selo« od početka do god. 1714. 2. Glagoljska matica mrtvih (1667–1833) također do god. 1720. 3. Glagoljska matica krštenih (1671–1833) piše isto do god. 1745. 4. Glagoljski libar od broja duš (1667–

[53] Na naslovnoj stranici djela »Bogoslovje diloredno« od A. Kadčića, Bononiae 1729. Vlasništvo župskog arhiva u Žmanu.

[54] Madrikula sv. Duha Ravnih Kotara, spom vrelo.

[55] Status personalis et localis . . . spom. dj., 46.

[56] Ibidem, 50,

[57] Statuta lingua croatica conscripta, Zagreb 1890, str. 11.

[58] Spom. djelo, 173.

[59] Postanak hrvatskog Zadra u »Radovi Instituta jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u Zadru I«, Zagreb 1954, str. 44.

[60] Zadarski notarski spisi Zuan Renato Calcina. U Državnom arhivu u Zadru.

[61] Zadarski notarski spisi Pietro Butieni. U Državnom arhivu u Zadru.

1850) na str. 1 donosi: 1667. (č. h. m. ž.) u vrime vazmemo ja don Dune Mičić, budući od starešin crikvenih poslan služiti *Kožino selo*, pišem broj duš . . .«[62]

Prema tome vidimo, da se Kožino »selo« vuče u pisanim spomenicima do polovine XVIII. stoljeća, i otada pridjev »kožino« postaje imenica »Kožino«.

XII. LJUBAČ

(kod Ražanca)

Bianchi[63] piše o Ljupču: Ime mu je Ljuba ili Ljubalj, stara utvrda, zvala se Castrum Jubae, spomenut u pergameni god. 1205.; župska crkva posjeduje srebrnu pozlaćenu piksidu, koja je vrlo stara i velike umjetničke vrijednosti; na obližnjem brijegu zvanom *Ljubljana* vide se ruševine stare utvrde, a nešto podalje nalaze se ostaci starog grada pod imenom »*Gradina*«. Ta je Gradina danas na području sela Ražanca, gdje stanuju dvije obitelji.

U starim spisima spominje se: god. 1488. kao »Gliuba«,[64] god. 1570. »Gliublia – in partibus Croatiae«,[65] a god. 1680. »Giuba«.[66]

U glagoljskom libru godova u Silbi piše: »Na 10. jenara 1639. preminu pk. don Matij Radulov iz *Lubla*, župnik na Silbi (1630–1639)«. Tu je označeno selo u glagoljskoj grafiji Lubal–*Ljubalj*, vjerojatno kao skraćenica starog imena Ljubljana.

Razvoj imena: Ljuba, Ljubljana, Ljubalj i današnje Ljubač.

XIII. PRIDRAGA

(kod Novigrada)

Bianchi[67] navodi, da se u starini zvao »Dolac«. – God. 1494. je glagoljaš Radovan[68] iz Dolca (»prè Radouan parochian de Dolazo in lettera schiaua . . .«) napisao glagoljsku oporuku Cvitanu Katiću iz Novigrada.

Isti Bianchi tvrdi, da je ime selu nastalo »Pridraga ili Predraga« »carissima« zbog vrlo lijepog i vrlo dražesnog položaja, na kome je smješten. Tu se naš povjesnik zaletio, jer je »draga« shvatio kao mila

[62] Vidi opis tih glagoljskih kodeksa u Starinama 42; V. Cvitanović, Popis glagoljskih kodeksa u zadarskoj biskupiji, str. 368, br. 101–103.

[63] Spom. dj., 276–278.

[64] Zadarski notarski spisi Z. R. Calcina, spom. vrelo.

[65] Atti di famiglia Corponese, spom. vrelo, list 128.

[66] Dr. Jelić, Fontes historici liturgiae glagolito–romanae a XIII ad XIX saeculum, Veglae 1906, XVII, saec., str. 73, br. 244.

[67] Spom. dj., 308.

[68] Spisi »Magnificae Comunitatis Jadrae«, sv. II, V. (Procurae 1662). U Državnom arhivu u Zadru. Sr. Miscellanea II–IV, Državni arhiv, Zadar, 1950–1952, 50, 51.

(»cara«). Međutim »draga« ovdje znači staro ime »Dolac«. Pridraga se nekad pisala »Prid draga«,[69] gdje su se 2 ista konsonanta slila u jedan (»d«), pak smo dobili »Pridraga«, u značenju »pred draga«.

*
* *

O selu *Luka* (na Dugom otoku), koje se u XV. stoljeću zvalo »*Sustipanja Luka*« (»v Sustipani Luci Velom otoci«)[70] u glagoljskom dokumentu iz god. 1460., a latinski, dotično talijanski, »Uallis sancti Stephani«,[71] »Valle s. Stephano«[72] pisali su dr. Skok[73] i dr. A. Strgačić[74] i dokazali, da se pridjev »sustipanja« izgubio i ostalo je samo ime Luka.

Ovom smo raspravicom dokazali, kako su imena 14 navedenih sela varirala kroz stoljeća. Sada će nam biti shvatljivije njihovo postojanje i značenje. Treba istaknuti, da se u nazivima navedenih toponima nalaze isključivo slavenski elementi. To bi bio i dokaz, da su Hrvati rano naselili ove krajeve te im dali slavenska imena, koja ni duga mletačka vladavina nije mogla izmijeniti, jer ih je naš živalj grčevito držao i sačuvao.

SUMMARY OF THE PAPER ENTITLED »A CONTRIBUTION TO THE TOPONYMICS OF THE ZADAR REGION«

In a brief introduction the author states that the names of some villages on the Zadar islands and in the environs of Zadar – as they are pronounced today – are mysterious and obscure.

1. *Veli Rat* – in ancient times it was called and spelt: Beli Arti, where »b« was changed into »v« – and Island; 2. *Verunić* – once called: Mali Rat; 3. *Ćune* – an old fishing village that does not exist any more and whose inhabitants founded the hamlet of Veli Rat – Polje; 4. *Dragove* – an adjective, 1st peson plural feminine, once Dragove Njive; 5. *Luka* in ancient glagolian documents Sustipanja Luka. (Toponyms on Dugi Otok); 6. *Preko* – a preposition, originally Preko broda (over the ship) or Preko mora (overseas). (Island of Ugljan); 7. *Ždrelac* (Island of Pašman) – earlier it was also called Goričina; 8. *Biograd* – in glagolian documents »Old Zadar« on the basis of the Venetian »Zara vecchia«:

[69] Podatak je vidio Grga Oštrić, konservator u Arheološkom muzeju u Zadru, Novigradanin, u spisima u Novigradu.

[70] Acta croatica, spom. dj., 221.

[71] Codex diplomaticus, XIII, 464.

[72] Ljubić, Commissiones et relationes.. spom. djelo, 220.

[73] Slavenstvo i romanstvo .. spom. dj., 114.

[74] Spom. dj., 96–97.

9. *Filipjakov* (near Biograd) – a village founded in the 16th century named after the Church of St. Philip and Jacob; 10. *Turanj* (near Filipjakov) – thus called after its fortifications, its name having the following variants: Turan Markov-Pažunićev-Meštrovića; 11. *Bokanjac* (near Zadar) – once called Ovrljica, meaning a woman's head cover; 12. *Kožino* (near Zadar) – a neuter adjective, once Kožino Selo; 13. *Ljubač* (near Ražanac): Ljubljana-Ljubalj-Ljubač; 14. *Pridraga* (near Novigrad) – from the ancient name of »Prid Draga«, the consonant »d« having disappeared from today's pronunciation.

All the above-mentioned toponyms are of Slavic origin; they have been preserved as such in spite of endeavours by long-lived Venice to Romanize them, for the Croats clung to them feverishly.

